

Tomasz Zawadzki

 <https://orcid.org/0000-0001-8663-5477>

badacz niezależny

Kilka uwag dotyczących Bolka II świdnickiego (Marcin A. Klemenski, *Bolko II Mały (ok. 1309/12–1368)* *książę świdnicko-jaworski i margrabia łużycki,* Avalon, Kraków 2023, ss. 576 + ilustracje)

Książka Marcina A. Klemenskiego pt. *Bolko II Mały (ok. 1309/12–1368) książę świdnicko-jaworski i margrabia łużycki* została oparta na dysertacji doktorskiej napisanej pod kierunkiem prof. Krzysztofa Ożoga na Uniwersytecie Jagiellońskim i obronionej w 2022 roku. Składa się ze wstępu, z pięciu rozdziałów, zakończenia, aneksu w postaci itinerarium, ze streszczenia w języku angielskim, a także z map i ilustracji. W pierwszym rozdziale przedstawiona została najbliższa rodzina Bolka II. Dwa kolejne poświęcone są prowadzonej przez niego polityce – najpierw zewnętrznej (stosunki z innymi władcami oraz z Kościołem), następnie wewnętrznej (rozwój terytorialny władztwa, kontakty z klasztorami, Żydami, stosunki z miastami i rycerstwem oraz polityka górnicza i mennicza). Rozdział czwarty dotyczy dworu i otoczenia Bolka II. Na końcu omówiona została jego „reprezentacja władzy” (tytułatura, pieczęcie, fundacje artystyczne oraz nagrobek). Konstrukcja pracy wydaje się na pierwszy rzut oka poprawna. Klemenski, jak wielu innych historyków, uznając za wzorzec biografii książkę Stanisława Smolki o Mieszku III Starym (s. 12), jako cel swej pracy obrał „najpełniejsze opracowanie postaci księcia świdnicko-jaworskiego” (s. 21). Postanowił w związku z tym przedstawić nie tylko dzieje polityczne (w dużej mierze dobrze już rozpoznane¹), ale też szerokie tło miejsca

¹ E. Gospos, *Die Politik Bolkos II. von Schweidnitz-Jauer (1326–1368)*, Diss. Halle a. S. 1910.

oraz czasu, w którym żył Bolko. W praktyce jednak w książce zabrakło podstawowych informacji. Zanim przedstawiona została najbliższa rodzina Bolka, autor rozpoczął od krótkiego wywodu dotyczącego podziałów Śląska od roku 1138 do lat 1312–1322, czyli do rozpadu władztwa Bolka I Surowego, protoplasty linii książąt świdnicko-jaworskich (s. 25–26). Wydaje się, że wątek ten zasługiwał na odrębny (co najmniej) podrozdział, w którym może niekoniecznie należałoby zacząć aż od czasu tzw. testamentu Bolesława Krzywoustego, lecz przedstawić wypadałoby przede wszystkim, kiedy i w jakich okolicznościach powstało księstwo świdnickie. Tymczasem otrzymaliśmy na ten temat jedynie dwa zdania – mianowicie, że dziad Bolka II, wspomniany Bolko I, został z woli ojca władcą Jawora, a później „po śmierci Bernarda przejął po nim Lwówek Śląski, zaś od Brzuchatego otrzymał Świdnicę, Ząbkowice Śląskie, Strzelin i Ziębice” (s. 26). Tyle tylko (bez umiejscowienia w czasie) czytelnik dowie się o genezie księstwa, którym rządził bohater książki. Klemenski sam zresztą sprawia wrażenie, jakby nie dysponował pełną wiedzą o granicach terytorium dziedziczonego przez Bolka II. Pisze bowiem, że składało się ono jedynie z weichbildów świdnickiego i strzegomskiego (s. 223), zapominając o kamiennogórskim. W rozdziale pierwszym Klemenski odniósł się m.in. do kwestii datowania małżeństwa rodziców Bolka II. Akceptując wnioski piszącego wcześniej na ten temat Łukasza Piątka², przyjął, że małżeństwo Bernarda świdnickiego i Kunegundy Łokietkówny zawarte zostało w roku 1310 (s. 27–28). Bardzo skromnie chciałbym polecić uwadze Autora nieznaną mu drobny artykuł, w którym starano się wykazać, że wydarzenie to mogło mieć miejsce już rok wcześniej, a argumentacja Ł. Piątka była miejscami bezpodstawna (np. dowodzenie, że Bernard wziął ślub w drugiej połowie 1310 roku, gdyż z tego okresu nie znamy wystawionych przez niego dokumentów)³. Następnie Klemenski zajął się uściśleniem daty narodzin Bolka II, która kładziona była przez różnych badaczy na lata 1308–1312. Przyjął – znów za Ł. Piątkiem – że książę urodził się po 10 maja 1312 roku (s. 37). Zważywszy jednak, że punktem oparcia dla tej hipotezy jest m.in. wspomniany nieprzekonująco wskazany moment zawarcia małżeństwa przez rodziców Bolka, kwestia jego urodzin pozostaje nierozstrzygnięta i wymaga dalszych badań. Uwzględnić powinny one, że – wbrew temu, co pisali Piątek i Klemenski (powołujący się na Władysława Sobocińskiego⁴) – na średniowiecznym Śląsku funkcjonowały także

² Ł. Piątek, *Kiedy urodził się książę świdnicki Bolko II? Przyczynek do badań nad kwestią uzyskania wieku sprawnego przez książąt śląskich pod koniec XIII i w pierwszej połowie XIV wieku*, „Średniowiecze Polskie i Powszechnie” 2012, 4 (8), s. 95–112.

³ T. Zawadzki, *Stosunki Władysława Łokietka z Piastami linii świdnicko-jaworskiej*, w: *Władztwo Władysława Łokietka. 700-lecie koronacji królewskiej*, red. W. Fałkowski, P. Tyska, Zamek Królewski w Warszawie – Muzeum, Warszawa 2022, s. 215–227.

⁴ W. Sobociński, *Historia rządów opiekuńczych w Polsce*, CP-H 1949, 2, s. 227–353.

określone zasady stopniowego dochodzenia książąt do lat sprawnych⁵, a ich ślady dostrzec można w linii Piastów świdnickich.

Omawiając politykę zewnętrzną Bolka II, Klemenski starał się przedstawić jego kontakty z innymi Piastami, a także z Luksemburgami oraz Wittelsbachami (s. 48–170). Stosunki z tymi ostatnimi nie znalazły uznania w jego oczach. We *Wstępie* wspomniał zresztą, że relacje te przedstawi w „mniejszym stopniu” (s. 22). Niedocenienie znaczenia powiązań Bolka II z Wittelsbachami to – w mojej opinii – poważny błąd autora. Nie zrozumiał (nie tylko on jednak), że jeśli Bolko I Surowy rzeczywiście sformułował jakiś „program polityczny księstwa świdnicko-jaworskiego, dzięki któremu zachowało ono przez długi czas niezależność” (s. 26), to był on oparty na współpracy z Wittelsbachami (którzy koronę rzymską zdobyli dzięki czynnej pomocy m.in. Bernarda świdnickiego). „Programowi” temu były wierne dwa pokolenia potomków Bolka I, najściślej zaś chyba jego wnuk Bolko II Mały. Nieprzypadkowo wyraźny zwrot w polityce księcia w stosunku do Luksemburgów nastąpił właśnie po śmierci cesarza Ludwika IV i utracie znaczenia przez jego synów⁶.

W kontekście utrzymania niezależności przez Bolka II należy zauważyć, że w książce brakuje mocniejszego podkreślenia szczególnej roli odegranej przez jego stryja Henryka jaworskiego (Klemenski notorycznie nazywa go wujem). Niezależny od Luksemburgów do końca swego życia Henryk przekazał bratanekowi własne księstwo, co umocniło go w bodaj najtrudniejszym okresie jego panowania, gdy toczył wojnę z królem Czech. Sięgnięcie po władzę w księstwie jaworskim, graniczącym z Łużycami, ułatwiło też później Bolkowi ekspansję terytorialną w kierunku zachodnim. Kwestia znaczenia Henryka pojawia się wprawdzie w książce, wymowne jest jednak, że w podrozdziale dotyczącym kontaktów Bolka z innymi Piastami te łączące go z jego najbliższym krewnym (krótko opiekunem po śmierci ojca), któremu tak wiele zawdzięczał, omówione zostały dopiero na trzecim miejscu (s. 200–202). Ważniejsze okazały się relacje np. z książętami z odległego Cieszyna, sprowadzające się tylko do jednej transakcji i wspólnego występowania u boku króla Czech. Na temat Henryka jaworskiego pojawia się także sporo nieprawdziwych informacji. Książę ten

⁵ B. Śliwiński, *Kiedy władca stawał się władcą? Na niektórych przykładach piastowskich (ale nie tylko)*, w: *Ojcowie i synowie. O tron, władzę, dziedzictwo. W 700. rocznicę narodzin Karola IV Luksemburskiego króla czeskiego i cesarza 1316–1378*, red. B. Możejko, A. Paner, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2018, s. 19–40.

⁶ K. Jasiński, *Piastowie świdnicy a Wittelsbachowie w pierwszej połowie XIV wieku*, Zap. Hist. 1968, 33, s. 437–451; Tenże, *Beatrycza, pierwsza żona Ludwika bawarskiego. Ze studiów nad genealogią Piastów śląskich*, w: *Europa – Słowiańszczyzna – Polska. Księga pamiątkowa ku uczczeniu Profesora Kazimierza Tymienieckiego*, red. J. Bardach, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 1970, s. 103–114. Pomimo skrupulatnego przedstawienia tak wyraźnych dowodów odwoływania się książąt świdnickich do autorytetu cesarskiego i ich współpracy z Wittelsbachami Kazimierz Jasiński umniejszał tym kontaktom, a większą wagę w kontekście utrzymania przez Bolka niezależności przykładał do jego relacji z królem Polski.

zmarł między 6 marca a 15 maja 1346 roku⁷. Klemenski podaje natomiast, że Henryk umarł: w maju 1346 roku (s. 98), 15 maja 1346 roku (s. 347), a w innym miejscu dowiadujemy się, że żył jeszcze w roku 1349 (s. 252). Kąty Wrocławskie należały do Henryka od 1337 roku⁸, a nie od roku 1336 (s. 271), ponadto – zgodnie z umową – po jego śmierci powrócić miały do króla Czech, a nie do książąt ziebickich (s. 271). Żary i Trzebiel, nad którymi panował, to nie Górne (s. 260), lecz Dolne Łużyce. Klemenski zdaje się też nie dostrzegać, że Henryk nigdy nie złożył hołdu Janowi Luksemburskiemu. Píše bowiem, że w 1336 roku Bolko II znalazł się w ciężkim położeniu, gdyż „jego księstwo było teraz otoczone przez ziemie zhołdowane Luksemburgom” (s. 74).

Także inne błędy obnażają brak rozeznania autora w temacie kręgu rodzinnego Bolka II. Spłacony w jego imieniu przez mieszczan lwóweckich w 1348 roku Albrecht von Hackeborn nie był „zwany Omenem” (s. 351 – błąd za: Rśl, t. 1, nr 750). Hackebornowie byli spowinowaceni z Piastami świdnickimi⁹ i często podkreślano to w dokumentach. We wspomnianym dyplomie z 1348 roku Bolko zwał Albrechta *unserm liben oemen* (oheim)¹⁰. Klemenski snuje przypuszczenia, czy Maciej z Trenczyna związany był z księciem świdnickim (s. 230), gdy wiadomo przecież, że byli ze sobą spowinowaceni¹¹. Nie rozróżnił też przodków Bolka II – *eldervatter Bolcke von Lembergk*, którego przywilej dla Kamiennej Góry Bolko II potwierdził w 1334 roku¹², to nie Bolesław Rogatka (s. 345), lecz Bolko I Surowy. Brat tego ostatniego, Bernard lwówecki, błędnie nazywany jest księciem świdnickim (s. 309), choć nigdy Świdnicą nie władał, a Albrecht Habsburg (stryj Agnieszki Habsburskiej) nazwany został teściem Bolka II (s. 118).

Jeden z podrozdziałów w rozdziale trzecim zatytułowano: *Wybrane aspekty polityki księcia wobec rycerstwa w księstwie świdnicko-jaworskim*. Przedstawiono je w „ograniczonym zakresie ze względu na rozległość materiału” (s. 359) i sprowadzają się zasadniczo do przywołania dwóch artykułów autor-

⁷ K. Jasiński, *Rodowód Piastów śląskich. Piastowie wrocławscy, legnicko-brzescy, świdniccy, ziebickcy, głogowscy, żagańscy, oleśniccy, opolscy, cieszyńscy i oświęcimscy*, wyd. 2, Avalon, Kraków 2007, s. 304.

⁸ CDSil, Bd. 29, nr 5869, 5870, 5871.

⁹ A. Berg, *Die Herren von Hackeborn*, „Genealogie und Heraldik“ 1950, 2, s. 65–70; T. Jurek, *Obce rycerstwo na Śląsku do połowy XIV wieku*, Wydawnictwo PTPN, Poznań 1996, s. 231–232.

¹⁰ *Urkunden der Stadt Löwenberg*, hrsg. H. Wesemann, „Jahresbericht über das Realprogymnasium zu Löwenberg in Schlesien“ 1885, 15, nr 15; W. Irgang, *Das spätmittelalterliche Stadtbuch von Löwenberg in Schlesien*, ZfO 1996, 45, s. 338.

¹¹ Maciej był pasierbem Bolka ziebickiego, stryja Bolka świdnickiego, por. T. Jurek, *Obce rycerstwo...*, s. 298.

¹² *Urkundensammlung zur Geschichte des Ursprungs der Städte und der Einführung und Verbreitung deutscher Kolonisten und Rechte in Schlesien und der Ober-lausitz*, hrsg. G.A. Tzschoppe, G.A. Stenzel, Hamburg 1832, nr 144.

stwa Jarosława Granicznego¹³ i Mateusza Golińskiego¹⁴. Do pierwszego z nich nawiązano, podając, że w latach 1326–1346 na dwór Bolka II przybyło tylko sześciu obcych rycerzy (s. 359). Informacja ta nie ma jednak większego znaczenia, odnosi się tylko do niespełna połowy okresu jego panowania, a przede wszystkim wymienione osoby nie odgrywały żadnej roli na jego dworze (nie sprawowały urzędów, przy księciu pojawiały się bardzo rzadko). Przykładowo, jedyny uchwytny źródłowo kontakt Fryczka von Grellenort z Bolkiem to uzyskane od niego potwierdzenia sprzedaży sołectwa¹⁵. Wśród wymienionych nowych przybyszy znalazł się też niesłusznie Rudiger Wiltberg. Jego rodzina, von Bolz (o przynależności do niej Wiltbergów dalej), żyła na Śląsku już od połowy XIII wieku¹⁶. Następnie aż na sześciu stronach (s. 360–365) Klemenski streścił artykuł M. Golińskiego dotyczący rewindykacji kilku zamków przez Bolka II z rąk rycerzy. Od siebie dodał natomiast m.in., że na dworze świdnicko-jaworskim dużą rolę odgrywało kilka rodzin. Wśród nich wymienia Haugwitzów (s. 359), których aktywność przy Bolku II była akurat niewielka, trudno więc uznać tę rodzinę za wpływową przy księciu.

Problem relacji Bolka z rycerstwem poruszony został także w innych rozdziałach. Przykładowo, opisując rządy księcia na Łużycach, omówiono jego kontakty z Botem i Teodrykiem von Torgau oraz z Botem von Eulenburg. Dwóch pierwszych przedstawiono jako świadków dokumentów Bolka II. W przypisie znalazły się jednak tylko te dokumenty, w których świadcował Teodryk. Klemenski zapowiedział natomiast, że przygotowuje osobny artykuł na temat działalności Bota na Śląsku (s. 266–267, przyp. 236). Chciałbym zwrócić uwagę, że zgodnie z treścią źródeł, które wskazał, Boto nie był ojcem Teodryka – jak twierdził Klemenski (s. 266–267) – lecz jego stryjem¹⁷. W przypadku Bota von Eulenburg opisano, jak to rycerz ten „rozbudował znacząco swe posiadłości dzięki temu, że Bolko II kilkakrotnie zatwierdzał zakup przez niego od rady miejskiej Luckau majątków Sando i Wittmansdorf, a także

¹³ J. Graniczny, *Rycerstwo księstw świdnickiego i jaworskiego w latach 1274–1346*, w: *Człowiek i środowisko w Sudetach. I Międzynarodowa Konferencja, Wrocław, 12–14 listopada 1998*, red. M. Boguszewicz, A. Boguszewicz, D. Wiśniewska, Regionalny Ośrodek Studiów i Ochrony Środowiska Kulturowego, Wrocław 2000, s. 169–209.

¹⁴ M. Goliński, *Co się stało w 1355 roku w księstwie świdnickim? (w kwestii własności i funkcji zamków)*, w: *Studia z historii średniowiecza*, red. M. Goliński, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2003, s. 129–182.

¹⁵ CDSil, Bd. 22, nr 5089. Książę zwał go wprawdzie *noster fidelis*, lecz było to rutynowe określenie wobec poddanych w jego dokumentach. Później Fryczko związany był już z księstwem ziębeckim, zob. T. Jurek, *Obce rycerstwo...*, s. 230–231.

¹⁶ T. Jurek, *Obce rycerstwo...*, s. 204.

¹⁷ *Landbuch księstw świdnickiego i jaworskiego*, wyd. T. Jurek (dalej: Lbch.), t. 1: 1366–1376, Wydawnictwo PTPN, Poznań 2004, nr 234, 235.

sprzedaż wsi” – które wymienia (s. 267)¹⁸. Kuriozalne jest już łączenie wystawiania dokumentów – rutynowej administracyjnej czynności, którą wykonywała kancelaria książęca – z rozbudową czyjejs posiadłości. Jeszcze bardziej dziwi jednak, że – zdaniem Klemenskigo – Boto powiększał ją nawet wtedy, gdy ją sprzedawał. Ostatecznie stwierdzić należy, że Bolko nie potwierdził żadnego zakupu dokonanego przez tego rycerza, gdyż w dokumencie dotyczącym wspomnianych wsi Sando i Wittmansdorf mowa jest o tym, że Boto nie kupił ich od mieszczan z Luckau, lecz im je sprzedał¹⁹.

Rozdział czwarty zapowiedziano we *Wstępie*, że „poświęcony jest otoczeniu książęcemu, a ściślej rzecz ujmując, urzędnikom dworskim i książęcym, którzy pełnili obowiązki na dworze świdnickim jako zarządcy terytoriów” (s. 22). Trudno zrozumieć, co autor miał na myśli, pisząc te słowa. W rozdziale natomiast całkiem słusznie starał się dokonać podziału na urzędy dworskie i terytorialne. Ostatecznie jednak nie odróżnił ich od siebie. Do grupy pierwszej zaliczył bowiem sędziego dworskiego (s. 387–390). Urząd ten, wbrew swej nazwie (*iudex curiae, hofrichter*), w XIV wieku był urzędem terytorialnym. Klemenski sam zresztą przedstawił na to dowody, wymieniając sędziów dworskich w Świdnicy, Jaworze, Złotoryi i Strzegomiu – choć tego ostatniego bezpodstawnie, gdyż Peczeko z Ruska (którego widział na urzędzie w 1351 roku – s. 390) nie był sędzią dworskim, lecz sędzią dziedzicznym (*iudex hereditarius*), czyli wójtem²⁰. Prawdą jest, że marszałkowie przechodzili czasem na urząd sędziego dworskiego. Nie był to jednak awans w hierarchii urzędów dworskich (s. 387)²¹. Zgodzić należy się z Klemenskim, że sędziowie dworscy w czasach Bolka II to już urzędnicy nowego typu, sądzący według prawa niemieckiego. Za Jarosławem Granicznym podaje on jednak nieprawdę, że w księstwie świdnicko-jaworskim brak informacji źródłowych o sędzim prawa polskiego (s. 387). Urząd ten wzmiankowany był w czasach Bolka I²². Klemenski twierdzi, że w XIV wieku spośród znanych wcześniej urzędów dworskich na Śląsku zachowały się jedynie urzędy marszałka i (błędnie) sędziego dworskiego

¹⁸ Wymienia tylko trzy, choć w dokumencie jest ich pięć. W przypadku niektórych nie chodzi też o sprzedaż całych wsi, lecz tylko tego, co Boto w nich posiadał. Podaje również zły numer rejestru: jest Lbch., t. 1, nr 35, a powinien być nr 36.

¹⁹ Tamże, A1.

²⁰ AP Wrocław, Rep. 83, nr 74 (92) = Rśl, t. 2, nr 500.

²¹ Do wymienionych przez Klemenskigo przykładów przejścia marszałka na urząd sędziego dworskiego w czasach panowania Bolka I Surowego i Bernarda świdnickiego (s. 387) dodać można przypadek z okresu rządów najbardziej nas interesującego Bolka II, świadczący o tym, że marszałek i sędzia dworski nie stali w tej samej hierarchii (dworskiej) urzędniczej. Otóż marszałek Reinczke Schaff został sędzią dworskim i kumulował w swych rękach oba te urzędy, por. D. Adamska-Heś, *Urzędnicy nadworni księżnej Agnieszki w latach 1368–1392*, „Śląski Kwartalnik Historyczny Sobótka” 2000, 55, s. 293.

²² SUB, t. 6, nr 444; *Liber fundationis claustris Sancte Marie Virginis in Heinrichow czyli Księga henrykowska*, tłum. R. Grodecki, Muzeum Archidiecezjalne, Wrocław 1991, s. 167.

(s. 378). Wymienia jednak później m.in. łowczego (s. 397), znanego przecież już w pierwszej połowie XIII stulecia²³. W podrozdziale piątym odnajdujemy ustęp zatytułowany *Prokuratorzy i ochmistrzowie* (s. 395). Ci drudzy nie zostali w nim jednak wymienieni u boku Bolka II – z prostego powodu: nie było ich przy tym księciu²⁴. Wśród urzędników dworskich przedstawiono też kapelanów (s. 393–395), choć nie byli oni przecież urzędnikami.

Zestawiona przez Klemenskiego chronologia sprawowania urzędów przez poszczególne osoby zawiera błędy, a w wielu miejscach można ją uzupełnić. Guncelin nie został protonotariuszem w 1332 roku (s. 381 – CDSil, Bd. 22, nr 5119 to fałszyfikat). W kancelarii zatrudniony był od 1334 roku – najpierw jako pisarz, a od 1341 roku protonotariusz²⁵. Piotr Zedlitz nie był protonotariuszem do 19 kwietnia 1370 roku (s. 382 – w przypisie dokument z 19 czerwca 1370 roku)²⁶, lecz jeszcze 24 czerwca tego roku²⁷. Jakub awansował na urząd protonotariusza w roku 1335²⁸, a nie rok później (s. 384). Dlaczego nie został on przedstawiony razem z innymi protonotariuszami, lecz w podrozdziale o pisarzach dworskich? Pisarz Aleksy nie pojawiał się przy Bolku do 26 lipca 1367 roku (s. 385), lecz wpisywany był w jego dokumentach do 1 maja 1368 roku²⁹, a służył mu z pewnością do końca panowania³⁰. Nie awansował też później na protonotariusza księżnej Agnieszki (s. 385) – we wskazanym przez autora dokumencie z kwietnia 1369 roku Aleksy nazwany został pisarzem (*notarius*)³¹. Pisarzem w kancelarii świdnickiej miał być w 1326 roku Jan *von Comeren* (s. 384). Dokument, w którym go wymieniono, wystawiony został

²³ Z. Wojciechowski, *Ustrój polityczny Śląska*, w: *Historia Śląska od najdawniejszych czasów do roku 1400*, red. S. Kutrzeba, t. 1, Kraków 1933, s. 581; M. Cetwiński, *Rycerstwo śląskie do końca XIII w. Biogramy i rodowody*, Wrocław 1982, s. 227.

²⁴ Klemenski wymienia jedynie ochmistrza księżnej Agnieszki, którym w 1343 r. miał być Mikołaj Bolz. Data dokumentu (RŚl, t. 1, nr 127), do którego odsyła, jest jednak z pewnością zła (przypuszczał tak już T. Jurek, *Obce rycerstwo...*, s. 205, przyp. 10). Spisany on został najpewniej dopiero, gdy księżna objęła rządy po śmierci męża (o ile nie jest to fałszyfikat), por. T. Zawadzki, „*Herr Wirsibanth derselben Ilzen vater*” – *znowu o kręgu rodzinnym starosty generalnego Wielkopolski Wierzbicy z Palowic*, „Średniowiecze Polskie i Powszechnie” 2022, 14 (18), s. 154, przyp. 29.

²⁵ CDSil, Bd. 29, nr 5359; Bd. 30, nr 6577.

²⁶ AP Wrocław, Rep. 83, nr 120 = Lbch., t. 1, nr 414.

²⁷ Lbch., t. 1, s. XVIII; T. Jurek, *Die Kanzlei des Fürstentums Schweidnitz-Jauer in der Zeit der Herzogin Agnes (1368–1392)*, in: *Spätmittelalter in landesherrlichen Kanzleien Mitteleuropas*, hrsg. T. Velička, Lit Verlag, Berlin 2020, s. 300.

²⁸ Archiwum Narodowe w Pradze, Maltézští rytíři – české velkopřevorství (dalej: ŘM), nr 620.

²⁹ Lbch., t. 1, nr 91 (a być może do 26 czerwca 1368 r., por. tamże, nr 101).

³⁰ Pracował później w kancelarii księżnej Agnieszki do 1369 r., por. tamże, s. XX.

³¹ Tamże, A12.

jednak przez Bolka ziebickiego i Jan był wówczas jego pisarzem³². W zestawieniu kancelistów pominięty został Jan von Schlewitz, pisarz Bolka II od 1367 roku³³. Ponadto, znanych jest więcej niż 17 dokumentów „spisanych” przez Tyczka (s. 379)³⁴.

Jeśli chodzi o inne urzędy, to Peczeko Eiken nie został sędzią dworskim w 1332 roku (s. 388 – CDSil, Bd. 22, nr 5119 to wzmiankowany już falsyfikat), lecz najwcześniej w roku 1340³⁵, natomiast Han Logau, którego Klemenski widział na urzędzie sędziego dworskiego tylko w 1367 roku (s. 390), sprawował go już w 1363 roku i z pewnością też do końca panowania Bolka II³⁶. Rudiger Wiltberg nie był marszałkiem do 1360 roku (s. 390–391), z urzędem tym występował bowiem w źródłach trzy lata dłużej³⁷. Nie został pochowany we wrocławskiej kolegiacie Św. Krzyża (s. 391), lecz – jak podał Johannes Sinapius, którego cytuje błędnie Klemenski – w kościele pod tym samym wezwaniem w Świdnicy³⁸. Z pewnością też nie zmarł w 1368 roku (s. 391) – napis z jego niezachowanego do dziś nagrobka (zaczepnięty z pracy J. Sinapiusa³⁹) został niewątpliwie źle odczytany. Rudiger dowodnie żył jeszcze w lutym 1369 roku i zmarł chyba właśnie w tym roku⁴⁰. Peczeko Fryz był kuchmistrem w latach 1347–1365⁴¹. Klemenski pisze natomiast, że wzmiankowano go z tym urzędem tylko w 1362 roku, choć w przypisie podaje sygnaturę dokumentu z roku 1365 (s. 397)⁴². Heinko Seidlitz wspomniany został jako łowczy nie tylko w 1362 roku (s. 397), ale jeszcze dwa lata później⁴³. W części dotyczącej urzędników dworskich nie odnajdujemy podstolego, choć w innym miejscu swej książki Klemenski wymienił na tym urzędzie Guncelina (s. 351 – to jednak błąd za:

³² CDSil, Bd. 18, nr 4580. Dokument wystawiono wprawdzie w Kamiennej Górze, a więc na terenie księstwa świdnickiego, a jego wystawcą był Bolko, tytułowany księciem Śląska i panem Książa. Tak jednak również tytułował się książę ziebicki, a dokument dotyczy nadania majątku pod Sobótką, która w 1326 r. należała właśnie do niego. Jan był już wówczas od kilku miesięcy pisarzem Bolka ziebickiego, por. tamże, nr 4513; T. Zawadzki, *Personel kancelarii księcia Bernarda świdnickiego (1307–1326)*, Roczn. Hist. 2022, 88, s. 225.

³³ Lbch., t. 1, s. XIX.

³⁴ Dodać można jeszcze: CDSil, Bd. 22, nr 4922, 4923, 5084.

³⁵ CDSil, Bd. 30, nr 6522.

³⁶ AP Wrocław, Dokumenty miasta Świdnicy, nr 129 (U 162). Sędzią dworskim nazwany został jeszcze po śmierci Bolka, w 1369 r., zob. LBS, t. 1, s. 513.

³⁷ AP Wrocław, Dokumenty miasta Świdnicy, nr 129 (U 162).

³⁸ J. Sinapius, *Des Schlesischen Adels anderer Theil, oder Fortsetzung Schlesischer Curriostäten, Darinnen die Gräflichen, Freyherrlichen und Adelichen Geschlechter*, Leipzig–Breslau 1728, s. 1115.

³⁹ Tamże.

⁴⁰ Lbch., t. 1, nr 336. Przypuszczalnie Sinapius pomylił cyfrę 9 z 8.

⁴¹ AP Wrocław, Rep. 83, nr 93 (111); Rśl, t. 1, nr 596.

⁴² AP Wrocław, Rep. 83, nr 93 (111).

⁴³ AP Wrocław, Archiwum majątku Hochbergów, sygn. I 4195b, k. 15v.

Rśl, t. 1, nr 754; w oryginale Guncelin to nie podstoli, lecz *schaffer*⁴⁴). W znanym sobie dokumencie z 20 czerwca 1361 roku nie dostrzegł natomiast cześnika (*schenke*) Arnolda Trache⁴⁵. Ponadto, Mikołaj Kestener zwany był kapelanem Bolka II już za życia księcia, w 1365 roku⁴⁶ (Klemenski zna tylko dokument z 1369 roku, w którym tytułowano w ten sposób Mikołaja – s. 395).

W rozdziale czwartym odnajdziemy też listę burgrabiów dzierżących zamki na ziemiach władanych przez Bolka II (s. 398–404). Zawiera ona jednak liczne błędy. W 1346 roku burgrabią w Świdnicy miał być Jan von Dohna (s. 400). W regeście wpisany został wprawdzie jako Jan z Dunina k. Legnicy (*sic!*), kasztelan⁴⁷ – w oryginale *Johanne purchravio de Dony*⁴⁸. Nie chodziło jednak o Świdnicę, lecz o Dohna nad Łabą, skąd pisała się jego rodzina⁴⁹. Nie wiemy, czy Fryderyk Pechwinkel był burgrabią w Jeleniej Górze do 1371 roku (s. 400). Ostatni raz nazwany został nim w 1369 roku, jeszcze w 1371 roku (lub 1370) księżna Agnieszka darowała mu majątek pod zamkiem jeleniogórskim, a jego burgrabią mógł być najpóźniej do 1376 roku⁵⁰. Han Logau był burgrabią w Bolkowie wcześniej niż w 1369 roku (s. 400). Gdy w 1371 roku sprzedał tamtejsze lenno zamkowe, wspomniano, że otrzymał je za życia Bolka II⁵¹. Mikołaj Bolz nie mógł być burgrabią Rogowca w 1388 roku (s. 402), gdyż żył najpóźniej do 1379 roku⁵². Peczold Betschau dostrzeżony został jako burgrabia Jawora ostatni raz w 1369 roku (s. 402), ale był nim dowodnie do 27 września 1377 roku⁵³. Bernard Zedlitz był burgrabią Wlenia już w 1360 roku⁵⁴ (u Klemenskigo od 1367 roku – s. 403), a jego brat Mikołaj nazwany został wprawdzie burgrabią wleńskim dopiero w 1369 roku (s. 403), lecz z Wlenia pisał się już w roku 1362⁵⁵. Obaj jednak dziedziczyli lenno zamkowe po swym ojcu Kunemanie (s. 403) – uchwytnym ostatni raz w źródłach w 1359 roku – i trzymali je do dnia 18 lipca 1371 roku⁵⁶.

Wart odnotowania jest fakt, że autorowi udało się odnaleźć nieznaną dotąd historykom dokument Bolka II, wystawiony w 1367 roku w Siewierzu.

⁴⁴ AP Wrocław, Dokumenty miasta Świdnicy, nr 64 (U 95).

⁴⁵ AP Wrocław, Rep. 91, nr 322 (330).

⁴⁶ AP Wrocław, Rep. 83, nr 93 (111).

⁴⁷ Rśl, t. 1, nr 526.

⁴⁸ AP Wrocław, Dokumenty miasta Świdnicy, nr 51 (U 76).

⁴⁹ T. Jurek, *Obce rycerstwo...*, s. 213–214.

⁵⁰ LBS, t. 1, s. 512; Lbch., t. 1, nr 483, 1052.

⁵¹ Lbch., t. 1, nr 562.

⁵² *Geschichte des Geschlechts von Czettritz und Neuhaus*, Bd. 2 (*Regesten*), bearb. H. Czettritz und Neuhaus, Görlitz 1911, s. 49, nr 1; T. Zawadzki, „*Herr Wirsibanth derselben Ilzen vater*”..., s. 155.

⁵³ Lbch., t. 3: *1396–1407*, Wydawnictwo PTPN, Poznań 2007, A7.

⁵⁴ „Czum Lehen gesessen” (AP Wrocław, Rep. 83, nr 85 (103)).

⁵⁵ Tamże, nr 90 (108).

⁵⁶ Rśl, t. 4, nr 342; Lbch., t. 1, nr 535.

To jedyny poświadczony źródłowo pobyt księcia świdnickiego w tym mieście, co więcej, w dokumencie tym wymieniony został (również nieznany dotąd) starosta siewierski z jego ramienia, Mikołaj z Pilicy (s. 241, 406).

W rozdziale piątym omówiona została tytulatura Bolka II. Klemenski wylicza, że oprócz tradycyjnego nazywania się księciem Śląska, panem Książa i Świdnicy, wraz z obejmowaniem władzy na kolejnych terenach Bolko określany był również jako pan Brzegu, opiekun/książę Głogowa oraz margrabia Łużyc (s. 414–415). Zestawienie to nie jest pełne, nie dostrzeżono bowiem, że Bolko tytułował się także panem Niemczy⁵⁷. W tym samym rozdziale przedstawione zostały pieczęcie księcia. Autor powątpiewa w słowa Tomasza Jurka, piszącego, że motyw skrzyżowanych lasek z pióropuszcami na hełmie zaczerpnięty został z heraldyki hrabiów Anhaltu, spowinowaconych z Piastami świdnickimi. Kontruje, że jest on przecież znany również z pieczęci ojca i stryja Bolka II (s. 419). To jednak nieporozumienie – T. Jurek nie pisał, że zapożyczenia dokonał Bolko II⁵⁸. Znacznie wcześniej zrobił to jego dziad, Bolko I, po którym „anhalcki” motyw przyjęli jego potomkowie⁵⁹.

Szereg błędów popełniono, zestawiając itinerarium Bolka. Przykładowo, pobyt księcia we Wrocławiu w lutym 1359 roku ma potwierdzać m.in. dokument, w którym księcia świdnickiego nie wymieniono (s. 139, przyp. 590)⁶⁰. Z początkiem 1366 roku Bolko wizytował swe włości łużyckie, ale wśród dokumentów, które to potwierdzają, znalazł się też wystawiony w maju tego roku w Słupie pod Jaworem (s. 162, przyp. 743)⁶¹. Przedstawiono także pięć dokumentów Bolka z 1349 roku, które to wszystkie miały zostać rzekomo wystawione podczas jego pobytu we Wrocławiu (s. 352). Tak jednak nie było. Wśród nich znalazły się dwa dla mieszczan jaworskich, z których pierwszy wystawiono w Świdnicy, a w przypadku drugiego nie wiemy, gdzie został wystawiony⁶². W przypisach nie odnajdujemy też sygnatury innego dokumentu, w którym to – zdaniem Klemenskiego – książę podczas swego pobytu we Wrocławiu w lutym 1349 roku zastawić miał dochody mennicze mieszczanom Lwówka (s. 352). Takiego dokumentu książę nie wystawił⁶³. Informacje z tekstu o podróżach Bolka nie zawsze zgadzają się z zestawionym na końcu książki itinerarium. Przykładowo, 30 lipca 1366 roku Bolko miał być w Pradze

⁵⁷ Rśl, t. 2, nr 535.

⁵⁸ Lbch., t. 1, s. XVI.

⁵⁹ E. Roehl, *Ueber die Bildnißsiegel der schlesischen Fürsten im 13. und 14. Jahrhundert*, „Zeitschrift des Vereins für Geschichte und Alterthum Schlesiens“ 1892, 26, s. 308.

⁶⁰ Rśl, t. 4, nr 408.

⁶¹ Lbch., t. 1, nr 10.

⁶² Rśl, t. 2, nr 13, 30.

⁶³ Znamy jedynie dokument z 4 marca 1349 r., wystawiony przez Bolka dla mieszczan lwóweckich we Wrocławiu, ale nie ma w nim mowy o zastawieniu im dochodów menniczych, zob. *Urkunden der Stadt Löwenberg...*, nr 16.

(s. 163–164), w itinerarium jednak brak takiego wpisu (s. 464). Od 27 października do 1 listopada 1366 roku przebywać miał na dworze cesarskim w Norymberdze (s. 164), tymczasem w itinerarium widzimy pobyt w tym mieście 27 października (opatrzonej jednak znakiem zapytania) i 1 grudnia (s. 464–465). Bolko miał tylko raz gościć w Sobótce, mianowicie w 1368 roku (s. 227), w itinerarium dostrzegamy jednak jego pobyt w tym mieście jeszcze w 1354 roku (s. 452). Od 1346 roku miał też tylko cztery razy odwiedzić Jelenią Górę (s. 349), a w itinerarium jest pięć wizyt księcia (s. 448, 452, 458). Podobnie w przypadku Jawora, w którym miał być sześć razy (s. 358), a w itinerarium wpisanych zostało jeszcze pięć innych jego wizyt (s. 448, 454, 455–457 – choć pobyt 8 maja 1346 roku został wpisany na podstawie dokumentu wystawionego rzekomo w Jaworze przez Bolka dla klasztoru w Lubiążu, który – moim zdaniem – jest ewidentnym falsyfikatem⁶⁴).

Książka Klemenskigo ma formę pogrupowanych tematycznie i zestawionych chronologicznie informacji źródłowych dotyczących Bolka II, które są następnie komentowane przez autora, przy czym komentarz ten jest często niepodporządkowany żadnej myśli przewodniej. Lektura pracy jest z tego powodu niezwykle nużąca, zwłaszcza że narracja Klemenskigo jest chaotyczna, zawila i często po prostu niezrozumiała. Książka mogłaby/powinna być zresztą krótsza – liczne wątki powtarzane są w niej po kilka razy. Niektóre fragmenty są też całkowicie zbędne – choćby niepotrzebnie rozbudowane przypisy (o czym dalej) lub wspomniane niemal przepisywanie artykułu M. Golińskiego zamiast przedstawienia wniosków tego autora. Czy np. analizując spotkanie Bolka II z dwoma starostami Kazimierza Wielkiego (Wierzbietą z Palowic i Ramszem von Oppeln), o którym to spotkaniu nic tak naprawdę nie wiemy, trzeba było na całej stronie streścić kariery polityczne obu dostojników, łącznie z tym, że pierwszy z nich dostał specjalnych łask papieża⁶⁵ (s. 166)? Nie wystarczyło odesłać w przypisie do literatury poświęconej tym osobom? Czy pisząc o przekazaniu przez Bolka dochodów mennicznych ze Świdnicy jednemu ze swych poddanych, konieczne było wymienienie z imienia wszystkich sześciu rajców, którym powierzono dopilnowanie sprawy (s. 372; bez potrzeby cały skład rady wymieniany jest jeszcze kilka razy)?

W pracy pojawiają się błędy gramatyczne, literówki, zdania skonstruowane nieprawidłowo. Przykładowo, czytając, że w 1349 roku „nie tylko Bolko II

⁶⁴ AP Wrocław, Rep. 91, nr 288 (298) – uchodzący dotąd za oryginał: Rśl, t. 1, nr 459; *Katalog średniowiecznych dokumentów przechowywanych w Archiwum Państwowym we Wrocławiu*, oprac. R. Stelmach, Wydawnictwo i Agencja Informacyjna WAW Grzegorz Wawoczny, Wrocław–Racibórz 2014 (dalej: Katalog), nr 2322. Z innego dokumentu o nieposzlakowanej autentyczności wiemy, że książkę był tego dnia w Świdnicy, por. AP Wrocław, Rep. 123, nr 31 = Rśl, t. 1, nr 458.

⁶⁵ Przy okazji autor daje przykłady związków Wierzbiety ze Śląskiem, nie dostrzegając, że starosta ze Śląska przecież pochodził.

bywał we Wrocławiu, lecz również wrocławianie wyprawiali swych posłów do Świdnicy, o czym informują nas tamtejsze rachunki miejskie” (s. 109), czytelnik może odnieść wrażenie, że autor korzystał z jakichś rachunków świdnickich z połowy XIV wieku (nieznanych historykom), gdy tymczasem w przypisie podaje on rachunki z Wrocławia. W książce występuje wiele stwierdzeń nielogicznych. Autor pisze np., że Rypert Unvogel pojawiał się w testacjach dokumentów Bolka II do 1327 roku, a po chwili dodaje: „[...] jednakże Unvogel występował na dworze świdnickim i jaworskim do roku 1330” (s. 387, w przypisie podaje tylko dokument, w którym potwierdzona jest obecność Ryperta przy Henryku jaworskim w 1330 roku). Według Klemenskiego sędzią dworskim w Świdnicy był „niejaki” Jan Czirn. Na tej samej stronie przedstawia go jednak jako pochodzącego ze znacznej rodziny rycerskiej, której członkowie zajmowali wiele zaszczytnych urzędów, podaje także literaturę, gdzie Czirnowie zostali dobrze opracowani (s. 388). Jan Czirn to niejedyny człowiek, o którym wiemy stosunkowo wiele, a który w książce przedstawiony został jako bliżej nieznany („niejaki”). Znacznie mniej informacji posiadamy o Henryku Czechu, wpisanym w jednym tylko dokumencie Bolka II z 1333 roku jako *quondam curie submarschalcus*⁶⁶. Nie wiadomo, w jakich latach sprawował urząd, Klemenski pisze jednak: „[...] ów Henryk musiał rozpocząć swoją karierę przed rządami Bolka II” (s. 392). Omawiając atak Jana Luksemburskiego na księstwo świdnickie w 1345 roku, autor odniósł się do słów Jana Dąbrowskiego i Karola Małczyńskiego, piszących o bohaterskiej obronie Świdnicy. Jego zdaniem obu wymienionych badaczy „poniosła wyobraźnia, ponieważ źródła nie mówią nam nic na temat walk, jedynie wspominają o podpaleniu przedmieść i plądrowaniu okolicy” (s. 93). Klemenski sam jednak pisze później, komentując treść dokumentu z 19 czerwca 1345 roku, że Bolko przeznaczył dochody na „naprawę murów miejskich, zrujnowanych kilka miesięcy wcześniej podczas oblężenia” (s. 96). Odnośnie do wojny Bolka z Czechami autor nie potrafi się zdecydować, w jakim czasie miała ona miejsce – raz pisze o latach 1343–1348 (s. 275), innym razem natomiast o latach 1343–1345 (s. 280). W obu tych przypadkach się myli, ponieważ wojna trwała od 1345 do 1348 roku⁶⁷. Nielogiczne stwierdzenia Klemenski przypisuje czasem innym badaczom. Pisze, że fary świdnickiej nie fundowano w roku 1330, a początek jej budowy datować można dopiero na pierwszą połowę XIV wieku (s. 325–326). Powołuje się w tym miejscu na Jakuba Adamskiego, którego zdaniem jednak nie zaczęto budować jej w 1330 roku, lecz „dopiero około połowy

⁶⁶ AP Wrocław, Rep. 83, nr 55 (73) = CDSil, Bd. 22, nr 5278.

⁶⁷ Wyłączając późniejsze wsparcie udzielone przez Bolka Wittelsbachom, walczącym m.in. z królem Czech, por. J. Dąbrowski, *Dzieje polityczne Śląska w latach 1290–1402*, w: *Historia Śląska...*, s. 457–473.

XIV wieku⁶⁸. Pisząc o starostach Bolka II, Klemenski podaje, że pierwsza wzmianka o tym urzędzie na Śląsku pochodzi z 1327 roku (s. 404), a w przypisie odsyła m.in. do artykułu Ewy Wólkiewicz, która wyraźnie stwierdziła, że *capitaneus* pojawił się tam już u schyłku XIII wieku⁶⁹. Klemenski zapomniał po prostu poinformować, że chodziło mu o pierwszego starostę śląskiego z ramienia Luksemburgów. Dodaje też dopiero później w przypisie, że w księstwie świdnickim starosta powołany został po śmierci Bolka I, na początku XIV wieku (s. 405, przyp. 246). Przy okazji myli się, twierdząc, że następny starosta w tym księstwie pojawił się w 1392 roku. Benesz z Choustnika nazywany był starostą jeszcze za życia księżnej Agnieszki, w roku 1385⁷⁰. Zdaniem Klemenskiego Otto von Greisslau służył Bolkowi II od 1358 roku (s. 407), w przypisie jednak podaje pracę T. Jurka, w której przeczytać możemy, że rycerz ten uchwytny był przy tym księciu od roku 1354⁷¹. Klemenski przyjął też moje spostrzeżenie, że spośród wymienianych w literaturze trzech marszałków świdnickich z rodziny von Bolz – Sander, Rudiger i Jan – ten ostatni nigdy nie istniał (pomyłka spowodowana jest ewidentnie złym odczytem dokumentu). Od siebie dodał jednak, że wszyscy ci trzej marszałkowie byli braćmi (s. 391).

Przykładem błędnego cytowania i absurdałnej argumentacji jest przedstawiona w książce sprawa lokacji miasteczka Nowoszów na pograniczu Śląska i Łużyc. Zdaniem Klemenskiego Jan z Gubina w roczniku żytawskim zanotował, że Bolko II założył Nowoszów w roku 1366. Następnie autor przytoczył słowa M. Golińskiego, który rzekomo napisał, że „żadne inne źródło nie potwierdza daty lokacji Nowoszowa” (s. 356). W dalszej części Klemenski rozwinął swoją interpretację wydarzeń. W rzeczywistości jednak w roczniku żytawskim nie podano daty powstania Nowoszowa⁷², co zresztą stwierdził – błędnie cytowany przez Klemenskiego – Goliński, pisząc: „[...] to źródło [rocznik żytawski – T.Z.], ani żadne inne nie podaje jednak, kiedy to zrobił [Bolko lokował Nowoszów – T.Z.]. Zdaniem badaczy piszących na początku XIX w. stało się to w 1366 r.”⁷³. Klemenski przypuszcza, że osobą, która być może

⁶⁸ J. Adamski, *Gotycka architektura sakralna na Śląsku w latach 1200–1420. Główne kierunki rozwoju*, Wydawnictwo Naukowe Societas Vistulana, Kraków 2017, s. 504–506.

⁶⁹ E. Wólkiewicz, *Capitaneus Slesie. Królewscy namiestnicy księstwa wrocławskiego i Śląska w XIV i XV wieku*, w: *Monarchia w średniowieczu – władza nad ludźmi, władza nad terytorium. Studia ofiarowane Profesorowi Henrykowi Samsonowiczowi*, red. J. Pysiak, A. Pieniąż-Skrzypczak, M.R. Pauk, Towarzystwo Naukowe Societas Vistulana, Warszawa–Kraków 2002, s. 173.

⁷⁰ Lbch., t. 2: 1385–1395, Wydawnictwo PTPN, Poznań 2000, nr 99; t. 3, s. VII.

⁷¹ T. Jurek, *Obce rycerstwo...*, s. 230.

⁷² *Jahrbuecher des zittauischen Stadtschreibers Johannes von Guben*, in: *Scriptores Rerum Lusaticarum*, N.F. Bd. 1, Goerlitz 1839, s. 34.

⁷³ M. Goliński, *Powstanie i zanik „miasteczek w borach”*, w: *Civitas et villa. Miasto i wieś w średniowiecznej Europie Środkowej*, red. C. Buško, Instytut Archeologii i Etnologii PAN, Archeologický ústav Akademie věd České republiky, Wrocław–Praha 2002, s. 69; M. Goliński,

pomogła Bolkowi II w założeniu Nowoszowa, był Jan Penzig⁷⁴. Swe przypuszczenie opiera na fakcie, że to właśnie w Nowoszowie książę wystawił dokumenty zatwierdzające przekazanie przez tegoż Jana majątku swojej matce i żonie (s. 263–264). Ironicznie zadać można w tym miejscu pytanie: dlaczego wśród pomocników w założeniu Nowoszowa Klemenski nie dostrzegł też Fryczka von Waldau i Henryka z Rakowic? Także im przecież książę potwierdził w Nowoszowie darowizny dla żon⁷⁵.

Rozpatrując kontakty Bolka II z augustianami z Rychbachu, autor uznał, że ich klasztor istniał w tym mieście już w 1329 roku (a nawet wcześniej). Wykluczył jednak, że to bohater jego książki był jego fundatorem, „zważywszy na fakt zainicjowania przez niego działalności komturii joannickiej w Rychbachu, dodatkowo nie ma żadnych dokumentów, które by poświadczały w jakikolwiek sposób wspieranie przez pana na Świdnicy konwentu augustianów” (s. 321). Zadziwiający to rozważania, biorąc pod uwagę, że wcześniej pisał, iż Rychbach należał do Bolka II dopiero od 1337 roku (s. 225).

Klemenski w wielu problematycznych kwestiach stara się przedstawić różne opinie historyków, co jest praktyką pozytywną, sam jednak często unika zabrania głosu. Przykładowo, pisząc o Rudigerze Wiltbergu, przytacza opinię T. Jurka, że Wiltbergowie byli gałęzią rodziny von Bolz, a następnie przywołuje słowa J. Granicznego, który negował pokrewieństwo obu rodzin (s. 391). Do sprawy się nie odnosi, a chodzi wszak o pochodzenie wieloletniego marszałka Bolka II, jednej z najważniejszych osób przy księciu⁷⁶. Dodajmy, że Wiltbergowie należeli do Bolzów⁷⁷.

Klemenskiemu oddać należy, że przeprowadził solidną kwerendę źródłową. W pracy wykorzystał obszerną literaturę, przede wszystkim też liczne dokumenty – rozproszone w różnych wydawnictwach, a także archiwalia. Z dokumentów jednak nie potrafił w pełni skorzystać. W jego książce roi się od różnego rodzaju pomyłek związanych z odczytem i interpretacją źródeł. Błędnie zinterpretowanych zostało wiele miejscowości – oto kilka przykładów. Wśród

Neuhaus an der Tschirne – die Burg bei den Eisenhämmern, „Fasciculi Archeologiae Historicae” 2001, 13–14, s. 86.

⁷⁴ Z drobnej rodziny rycerskiej spod Zgorzelca, zob. H. Knothe, *Geschichte des oberlausitzer Adels und seiner Güter vom XIII. bis gegen Ende des XVI. Jahrhunderts*, Leipzig 1879, s. 412–420.

⁷⁵ Lbch., t. 1, nr 88, 180.

⁷⁶ Z narracji Klemenskiego wynika jednak, że zalicza Wiltbergów do Bolzów.

⁷⁷ Rudiger sporadycznie pisał się też z Grunau, podobnie jak z Grunau i (rzadziej) z Wiltberg pisał się także współczesny mu Sander (T. Jurek, *Obce rycerstwo...*, s. 204–205), najpewniej jego brat (co zresztą przyjmuje Klemenski – s. 391), z pewnością należący do Bolzów. On (lub jego syn) znany jest też jako *Sander Bolze von der Grunau* (Lbch., t. 1, nr 504), a herb rodziny z Grunau to herb Bolzów, por. M.L. Wójcik, *Pieczenie rycerstwa śląskiego w dobie przedhusyckiej*, t. 1, Księgarnia Akademicka, Uniwersytet Wrocławski, Kraków–Wrocław 2018, s. 309–311.

wsi nabytych w 1351 roku przez opata z wrocławskiego klasztoru Najświętszej Marii Panny „Na Piasku” wymieniono *Syfridaw*⁷⁸, czyli dzisiejszy Zebrzydów/Seiffridau, a nie Pogorzałę/Seiffridsdorf (s. 315 – błąd za: Rśl, t. 2, nr 508). *Herczoginwalde*, wzmiankowany w dokumencie wystawionym w 1350 roku przez Bolka II dla magdalenek z Nowogrodźca⁷⁹, to położony niedaleko ich klasztoru Milików/Herzogswaldau, a nie Miłków/Arnoldsdorf pod Jelenią Górą (s. 317 – błąd za: Rśl, t. 2, nr 352). Książę świdnicki nie mógł w 1326 roku zamienić 100 grzywien zapisanych przez swego ojca cystersom z Krzeszowa na czynsze w Topoli/Reichenau – jak chce Klemenski (s. 274) – gdyż wieś ta, leżąc w księstwie ziebickim, nie była w jego dyspozycji. Przekazał cystersom dochody w należących do niego Bogaczowicach/Reichenau⁸⁰. Część błędów została popełniona pomimo tego, że w dokumentach przybliżone zostały lokalizacje wsi. Przykładowo, *Ludewigsdoph*, którego połowę wraz z lasem kupił w 1332 roku opat klasztoru w Krzeszowie, to nie Chromiec/Ludwigsdorf (s. 257). Interesujący nas majątek zlokalizowany był „sibi adiacente ipsius dictum claustrum sitam”⁸¹, Chromiec natomiast oddalony jest od niego o ponad 50 km na zachód. Chodzi tu o zaginioną „wieś Ludwika”, położoną niegdyś w okolicy Krzeszowa⁸². W księstwie świdnickim (i w jego okolicy) istniało kilka wsi noszących nazwę Halbendorf, ta jednak, w której w 1361 roku majątek posiadały klaryski z Wrocławia, to nie Półwiosek (s. 296), lecz *Halbendorf bei der Stregen*, czyli dzisiejsza Granica pod Strzegomiem⁸³. Klemenski pisze, że dominikanki z Wrocławia miały dobra na terenie władztwa Bolka II, ale dodaje, iż znajdowały się one w Jeszkowicach (s. 324), a wieś ta leży przecież pod Wrocławiem. W rzeczywistości majątek dominikanek znajdował się w Jaszowicach („Jeskowicz gelegen yn dem weichbilde zu Nimptsch”)⁸⁴. *Kunigishayn prope Lubavia sita* – wieś przekazana w 1328 roku przez opata krzeszowskiego rycerzowi Henrykowi z Buchwaldu w celu jej ponownej lokacji⁸⁵ – to nie Wojciechowice/Königshain w ziemi kłodzkiej (s. 346), tylko dzisiejszy Královec/Königshain (w Czechach) niedaleko Lubawki. W dokumencie Bolka II z 1346 roku, potwierdzającym magdalenkom z Lubania posiadanie majątku *in*

⁷⁸ *Silesiacarum rerum scriptores*, t. 1, hrsg. F.W. Sommersberg, Leipzig 1729, s. 934.

⁷⁹ AP Wrocław, Rep. 98, nr 42 (40).

⁸⁰ Obok Chwaliszowa/Quolsdorf, z których również nadano wówczas dochody cystersom. Klemenski błędnie odsyła do regestu dokumentu Bolesława legnickiego z 9 lipca 1330 r., podając CDSil, Bd. 22, nr 4956 – prawidłowy to: Bd. 18, nr 4596.

⁸¹ AP Wrocław, Rep. 83, nr 50 (68) = CDSil, Bd. 22, nr 5084.

⁸² M. Treblin, *Kleine Beiträge zur Siedlungskunde im ehemaligen Fürstentum Schweidnitz*, „Zeitschrift des Vereins für Geschichte Schlesiens“ 1906, 40, s. 320–322.

⁸³ AP Wrocław, Rep. 63, nr 151 (629). Tuż obok Tomkowic/Thomaswaldau, w których zgodnie z treścią dokumentu klaryski również posiadały majątek.

⁸⁴ Lbch., t. 1, A86.

⁸⁵ AP Wrocław, Rep. 83, nr 44 (62) = CDSil, Bd. 22, nr 4738.

districtu Jaworiensi, wymieniono m.in. *Wilhelmi Villa* i *Nova Villa*⁸⁶. To odpowiednio Stanisławów/Willmansdorf i Nowa Wieś (Mała lub Wielka)/Neudorf (Groß-, Klein), a nie Sędzimirów/Wilhelmsdorf (na zachód od Złotoryi) i Nowa Wieś Legnicka/Neudorf (s. 317). Ponadto, w dyplomie tym wymienione zostały też Czernica (*Tschirnitz*) i Godziszowa (*Villa Ruperti*), czego Klemenski nie dostrzegł, a wbrew temu, co napisał, nie pojawia się w nim Myślinów, niezidentyfikowana zaś przez niego *Villa Provin* to Mściwojów. Zamieszanie z interpretacją tegoż dokumentu wynika z mylnego przekonania, że jego treść jest identyczna z treścią dyplomu Henryka jaworskiego z 1346 roku (s. 317, przyp. 442)⁸⁷ – i tegoż nieudolny regest⁸⁸ przepisał Klemenski wraz ze wszystkimi błędami, dodając od siebie kolejny. Autor skopiował też pomyłki z *Katalogu średniowiecznych dokumentów przechowywanych w Archiwum Państwowym we Wrocławiu* – wśród licznych i tę, że cystersi krzeszowscy kupili w 1361 roku wzgórze w Sienicach/Senitz (s. 367, por. Katalog, nr 3102), podczas gdy zlokalizowane było ono w *Sinstrowicz*, czyli w Sulistrowicach (lub sąsiednich Sulistrowiczkach)/Silsterwitz (Groß-, Klein)⁸⁹. O tym, jak duże konsekwencje spowodować może błędna identyfikacja nazwy miejscowości, świadczy następujący przykład. Otóż, zdaniem Klemenskiego w 1365 roku Bolko II zaangażowany był w rozwiązanie sporu między książętami Konradem I oleśnickim i Henrykiem V Żelaznym. Wyrok w tej sprawie miał bowiem rzekomo zapaść w Gubinie, w którym spisano dokument z warunkami ugody. Miejscowość ta należała wówczas do księcia świdnickiego, stąd przypuszczenie, że pełnił on funkcję arbitra (s. 161). W rzeczywistości jednak miejscem wystawienia dokumentu nie był Gubin, lecz *Lobin*⁹⁰ – Lubin, należący do Ludwika I brzeskiego, wystawcy wspomnianego dokumentu. Żadnego arbitrażu Bolka II zatem nie było. Błędnych identyfikacji miejscowości jest w książce więcej. Występują w niej również liczne pomyłki w pisowni nazw – przykładowo, podstrzegomski Jaroszów to także Jaryszów (s. 190, 305, 307 – tak też w indeksie, s. 551), Kamionna koło Kątów Wrocławskich to Kamionka (s. 219), a Wojcieszów pod Świerzawą to Wojciechowice (s. 328).

Błędy popełniono również przy okazji identyfikacji osób. Rycerzy z rodziny von Wiesenburg (krewnych słynnego Peregryna, bohatera z Gąsawy) Klemenski określa mianem panów z Łąkoszowa (s. 91, za: Rśl, t. 1, nr 297). Marcina z łużyckiej rodziny Rachenau zwie Marcinem z Topoli (s. 184), a innego łużyczanina, Krystiana von Gersdorf, błędnie przedstawia jako piszącego się z Gierałtowca (s. 316, przyp. 439). Starosta wielkopolski Wierzbięta z Palowic

⁸⁶ *Codex diplomaticus Lusatiae Superioris. Sammlung der Urkunden für die Geschichte des Markgrafthums Ober-Lausitz*, Bd. 1, hrsg. G. Köhler, Görlitz 1856, s. 373–374.

⁸⁷ Tamże, s. 371–373.

⁸⁸ Rśl, t. 1, nr 438.

⁸⁹ AP Wrocław, Rep. 91, nr 322 (330).

⁹⁰ LBS, t. 1, s. 183–185.

pojawia się też jako piszący się z Paniewicz (s. 299). Frenczelin Sacke nazwany został rycerzem (s. 263), choć w rejestrze, na którym się oparto, określono go jako *feodalis et civis*⁹¹. Tyczko Ziegenfras, *burger zu Gubin*⁹², to zdaniem Klemenskiego burmistrz Gubina (s. 263). Rycerz Bruno nie pisał się z Pszena (s. 343), wiadomo tylko, że miał w nim majątek⁹³. Piotr von Haugwitz nosił patronimiczny przydomek *Schade*⁹⁴, a nie „Schae” (s. 311). Wójt dziedziczny Świdnicy nie miał na imię Łukasz (s. 337), lecz Lutko (*Luchko, Lutko* – od imienia *Lutolf*, które nosili jego przodkowie⁹⁵). Bolko II zatwierdził miał transakcję majątkową braciom Probsthain (s. 337), zrobił to jednak dla Mikołaja Heinemanna i Jana Probsthaina⁹⁶. Otto von Greisslau, rycerz z Łużyc na służbie Bolka II⁹⁷, to według Klemenskiego wrocławski mieszczanin (s. 165). Wśród mieszczan Gubina, którym Bolko II „potwierdził czynność majątkową”, wymienieni zostali „Kuncze Son i jego teść Szyban z Budziszyna” (s. 263). Skonfrontujmy tę informację z treścią rejestru: „der herczog hat gegeben Kunzen Sone und seinen erben alles gut, was im von Tilen von Budeßin burgern zu Gubin angestorben war”⁹⁸. Klemenski wymyślił więc Tylonowi nowe imię, dodał nieistniejące powinowactwo, ponadto, choć Tylo już nie żył, otrzymać miał dokument od księcia. Dodać można jeszcze, że Kuncze Sone w żadnym źródle nie został nazwany mieszczaninem. Kompletnym nieporozumieniem jest przypuszczenie, że trzy różne osoby: Jan z *Kommeren*, Jan z *Domanic* i Jan z *Ruska*, to jedna postać (s. 384 i przyp. 71), podobnie jak domysł, że jedną osobą byli Peczeko Eiken i Peczeko z *Ruska* (s. 388). Klemenski przypuszcza też, że Peczeko Eiken tożsamy mógł być z burgrabią Grodna o imieniu Eiko (s. 399). To jednak wątpliwe – burgrabia miał tak po prostu na imię, a w przypadku Peczka mamy do czynienia z przydomkiem patronimicznym.

Oprócz wymienionych błędów spore zamieszanie powoduje brak konsekwencji przy zapisywaniu imion i predykatów poszczególnych osób. Niektóre z nich wpisano bowiem w języku polskim, inne w niemieckim, a zdarzają się także przypadki występowania jednej osoby zapisanej w obu językach. W książce pojawiają się np. Heiden z Grabiszyc (niem. Gerlachsheim – s. 184), Wincenty z Kazanowa (niem. Schildberg – s. 313), ale są również np. Jan z Probsthain (pol. Proboszczów – s. 246, 368), Mikołaj von Seiffridau (pol. Zebrzydów – s. 331), Peczeko, Hanko i Marcin z Schwenkfeld (pol. Makowice – s. 400). Z różnie

⁹¹ Lbch., t. 1, nr 16.

⁹² Tamże, nr 151.

⁹³ CDSil, Bd. 22, nr 5044.

⁹⁴ CDSil, Bd. 30, nr 6582.

⁹⁵ M. Goliński, J. Maliniak, *Urzednicy miasta Świdnicy do 1740 r.*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2007, s. 10.

⁹⁶ AP Wrocław, Dokumenty miasta Świdnicy, nr 144 (U 180).

⁹⁷ T. Jurek, *Obce rycerstwo...*, s. 230.

⁹⁸ Lbch., t. 1, nr 120.

wpisanym predykatem występują np. Tamo von Schellendorf (s. 83, 174, 381), który w innym miejscu to Tamo z Dzwonowa (s. 351) – tak też w indeksie (Schellendorf – s. 567; z Dzwonowa – s. 570). Podobnie Bosso von Wederow (s. 112), występujący także jako Buzon z Wiadrowa (s. 278) – w indeksie z Wiadrowa i Wederow (s. 540, 572). Znani z rejestru *Claus von Kolow* i jego syn *Claws*⁹⁹ to u Klemenskiego Mikołaj z Calau i jego syn Klaus (s. 263). Przykłady podobnych niekonsekwencji można jeszcze długo wymieniać. Czytelnik, zwłaszcza niezorientowany w lokalnej topografii, ma małe szanse, by nie pogubić się w tym wszystkim.

Klemenski, streszczając dokumenty, myli rodzaje transakcji, strony je przeprowadzające, jak również ich przedmiot. Kazimierz Wielki wziął w zastaw¹⁰⁰, a nie kupił Namysłów, Kluczbork, Byczynę i Wołczyn (s. 83). Bolko II zastaWił¹⁰¹, a nie przekazał dochody ze Świdnicy wymienionym mieszczanom wrocławskim (s. 108). Piotr von Zedlitz nie kupił (s. 383), lecz sprzedał czynsze we wsi Zlatá Olešnice¹⁰². Według Klemenskiego Bolko II „konfirmasiował Nikelowi Bockowi prawo patronatu nad kościołem w Lipie koło Jawora” (s. 228), w rzeczywistości jednak potwierdził sprzedaż przez Nikela m.in. połowy patronatu nad rzeczonym kościołem¹⁰³. Bracia Henczel i Sander z Piławy sprzedali czynsze nie komturowi Franczkowi (s. 311), lecz jego matce Łucji, a dopiero po jej śmierci miały one przypaść jej synowi¹⁰⁴. Bolko II miał wystawić dokument „potwierdzający sprawy finansowe” Bota von Torgau (s. 267, przyp. 237). Nie wspomniano w nim jednak o żadnych finansach tego rycerza – został opiekunem majątku Elżbiety, żony Jana von Cottbus¹⁰⁵. Jan Penzig miał przekazać swej matce dobra, w tym młyn pod Boxbergiem (s. 263), chodziło natomiast o dochody z tamtejszej kuźni (*malleus*)¹⁰⁶. Jan Posern sprzedał majątek benedyktynek ze Strzegomia, w tym jednak nie połowę rocznego czynszu (s. 306), lecz pół grzywny czynszu w Morawie¹⁰⁷. Na polecenie Bolka II rajcy świdniccy wypłacić mieli Guncelinowi nie 117 1/2 (s. 352 – błąd za: Rśl, t. 2, nr 743), lecz 118 1/2 grzywny¹⁰⁸. Iser *de Werde* i Franczko sprzedali klaryskom wrocławskim nie 19 3/5 (s. 287), lecz 19 3/4 małdratów¹⁰⁹. Nitsche von Nebelschütz otrzymał od Bolka II nie 10 łanów w Łukowicach i 15 w Przylesiu (s. 239), lecz

⁹⁹ Tamże, nr 211.

¹⁰⁰ CDSil, Bd. 30, nr 6716; J. Dąbrowski, *Dzieje polityczne...*, s. 446–447.

¹⁰¹ Rśl, t. 2, nr 26.

¹⁰² Lbch., t. 1, nr 170.

¹⁰³ Tamże, nr 218.

¹⁰⁴ Tamże, nr 46.

¹⁰⁵ Tamże, nr 236.

¹⁰⁶ Tamże, nr 17.

¹⁰⁷ CDSil, Bd. 29, nr 5429.

¹⁰⁸ AP Wrocław, Dokumenty miasta Świdnicy, nr 2770 (U 3173).

¹⁰⁹ CDSil, Bd. 30, nr 6107.

odpowiednio „10 hufen ane 1/4” oraz „15 hufe und 1/4”¹¹⁰. Jarosław ze Skalic sprzedał opatowi krzeszowskiemu połowę wsi *Ludewigsdoph* (u Klemenskiego błędnie Chromiec)¹¹¹, a nie jej 3/4 (s. 278). Zygfryd Reussendorf miał kupić lenno zamkowe Gryf za 250 grzywien (s. 400–401), zapłacił jednak 520¹¹². Henryk von Seidlitz miał przekazać czynsze na uposażenie ołtarza w kościele w Witoszowie (s. 328), w rzeczywistości jednak uposażył czynszami z Witoszowa altarię w Domanicach¹¹³. To nie Bolko II sprzedał opatowi krzeszowskiemu Chełmsko Śląskie (s. 257), zrobili to *Jeriko de Ysinberg* i *Prsech de Gutinsteyn*¹¹⁴. Książę świdnicki wystawić miał Frenczelinowi Sacke dokument „w sprawie połowy wsi Belin” (s. 263), czytamy w nim jednak, że Bolko darował połowę tej wsi Henczelowi *de Gorenz*¹¹⁵ – nie ma w nim mowy o Frenczelinie. Odbiorcą dokumentu Bolka II z 23 listopada 1358 roku nie był Andrzej (s. 239), lecz Ryszard z Gubina¹¹⁶. W kontekście mylenia przez Klemenskiego rodzajów transakcji wspomnieć można też o tabeli mającej przedstawiać „potwierdzenia nadań dla opactwa w Krzeszowie” (s. 276). Na pierwszym miejscu znalazł się w niej dyplom, w którym „opat nadał Henrykowi Buchwaldowi wieś Královec”.

Klemenski nie rozumie sposobu datowania dokumentów Bolka II i wyciąga z tego powodu błędne wnioski, np. przy zestawieniu itinerarium księcia. Dnia 23 listopada 1358 roku Bolko przebywać miał w Świdnicy (s. 455), choć w regescie dokumentu, który ma to potwierdzać, miejsce wystawienia to Świdnica i Wrocław¹¹⁷. W oryginale stoi natomiast „gegeben czur Swydnicz und bevolen czu Breslaw”¹¹⁸. Oznacza to, że książę był wówczas we Wrocławiu¹¹⁹. Podobny zapis znajdować musiał się na zaginionym dziś dokumencie z 6 maja 1356 roku, znanym z regestu, w którym miejsce wystawienia to „Schweidnitz und Jauer”¹²⁰. W oryginale przeczytać można było więc pewnie: „gegeben czur Swydnicz und bevolen czu Jauwor”, z czego wnioskować należy, że 6 maja 1356 roku książę był w Jaworze. W itinerarium czytamy jednak, że Bolko był w Świdnicy i Jaworze (s. 454, dokument jest tu pod złą datą 30 września). Przykładów tego rodzaju datacji, niezauważonych przez Klemenskiego

¹¹⁰ Lbch., t. 1, nr 237.

¹¹¹ CDSil, Bd. 22, nr 5084.

¹¹² AP Wrocław, Dokumenty majątku Schaffgotschów, nr 396 (Fach XVIII nr 2).

¹¹³ Lbch., t. 1, nr 863.

¹¹⁴ LBS, t. 1, s. 491–493.

¹¹⁵ Lbch., t. 1, nr 20.

¹¹⁶ Rśl, t. 4, nr 284.

¹¹⁷ Tamże.

¹¹⁸ AP Wrocław, Rep. 67, nr 349 (376).

¹¹⁹ Por. T. Jurek, *Formuła komisyjna w czternastowiecznej kancelarii świdnickiej*, St. Żr. 2005, 43, s. 13.

¹²⁰ *Regesten zur Geschichte der Stadt Löwenberg in Schlesien*, hrsg. P. Kleber, J. Ennen, Tl. 1, „Jahresbericht über das Realgymnasium zu Löwenberg in Schlesien“ 1912, 22, nr 54.

i wydawców regestów (z których korzystał), być może jest więcej. Sondażowy wgląd w kilka oryginalnych dokumentów pozwala odnaleźć różnice między tym, co jest na pergaminie, a tym, co zostało wydrukowane: dokument z 27 maja 1358 roku – w itinerarium (s. 455 – także w: Rśl, t. 4, nr 115) miejsce wystawienia to Świdnica, a w oryginale: „dat(a) Swydnicz et comissa in Lubes monasterio”¹²¹. Swoją całkowicie błędną interpretację tego typu niejednołitej datacji autor przedstawił przy okazji spisania dokumentu dotyczącego sprzedaży Snowidzy przez Zedlitzów (s. 385; podobnie s. 453, przyp. 18).

W wielu miejscach w książce pomyłono daty. Przykładowo, dokument Bolka II w sprawie karania osób występujących przeciwko rajcom Świdnicy wystawiono nie 24 sierpnia (s. 335), lecz 25 lipca 1331 roku¹²². Książę sprzedał kramy mieszczanom jeleniogórskim nie 29 czerwca (s. 347), lecz 1 sierpnia 1346 roku¹²³ – na podstawie wystawionego wówczas dokumentu w itinerarium znalazły się dwa wpisy z tymi różnymi datami (s. 448)¹²⁴. Guncelin otrzymał od Bolka dochody w Świdnicy 30 listopada 1356 roku¹²⁵, a nie 30 grudnia tego roku (s. 372). Książę zatwierdził zakup czynszów w Rychbachu przez kustosza i kantora lubuskich w roku 1343¹²⁶, a nie w 1345 (s. 193). Henczel Doring sprzedał klaryskom folwark w Morawie 12 lipca 1362 roku¹²⁷, a nie 12 czerwca tego roku (s. 307). Książę Przemko głogowski zmarł 11 stycznia 1331¹²⁸, a nie 11 marca tego roku (s. 30). Wskazany przez Klemenskiego dokument, w którym Bolko II ostatni raz wystąpił ze swą matką, wystawiono 10 sierpnia¹²⁹, a nie 28 sierpnia 1328 roku (s. 28). Dyplom, w którym książę zastawił cła w Świdnicy tamtejszym mieszczanom, przedstawiono jako spisany 12 kwietnia 1346 roku (s. 274–275), choć w podanych w przypisie: oryginale dokumentu, jego wpisie do kopiariusza, regeście, a także w literaturze, widnieje data roczna 1345¹³⁰. Ten ostatni przykład pokazuje również całkowicie niepotrzebne rozbudowywanie przypisów w książce Klemenskiego. Czy nie wystarczyło podać tylko jednego, góra dwóch źródeł (jeśli pozostałe nie wno-

¹²¹ AP Wrocław, Rep. 91, nr 317 (325).

¹²² CDSil, Bd. 22, nr 5034.

¹²³ Rśl, t. 1, nr 491.

¹²⁴ Błędną datę zaczerpnięto najpewniej z Katalogu, nr 2332 (choć Klemenski go nie podaje), gdzie zapisano właśnie 29 czerwca, i za oryginałem: „am dem heyiligen s. Petris des Aposteln tak”, choć dodano w nim również: „als her en punden wart”, zob. AP Jelenia Góra, Dokumenty miasta Jeleniej Góry, nr 6 (8) – to więc dzień św. Piotra w okowach.

¹²⁵ Rśl, t. 3, nr 382.

¹²⁶ Rśl, t. 1, nr 126.

¹²⁷ AP Wrocław, Rep. 123, nr 41.

¹²⁸ K. Jasiński, *Rodowód...*, s. 377.

¹²⁹ CDSil, Bd. 22, nr 4758.

¹³⁰ AP Wrocław, Dokumenty miasta Świdnicy, nr 45 (U 70); T. Velička, *Nejstarší kopiář města Svídnice*, „Slezský Sborník” 2014, 112, nr 34; Rśl, t. 1, nr 293; F.J. Schmidt, *Geschichte der Stadt Schweidnitz*, Schweidnitz 1846, s. 75.

szą do sprawy nic nowego)? Najlepiej, gdyby były to źródła wydane drukiem (jeśli takie istnieją i nie zawierają błędów) – łatwiej dostępne dla czytelnika chcącego np. zweryfikować ich treść z tym, co napisano w monografii. Tymczasem, obok przypisów absurdalnie rozbudowanych znajdziemy też takie, w których umieszczono tylko sygnatury archiwalne dokumentów, choć zostały one opublikowane. Czytając książkę, można jednak odnieść wrażenie, że Klemenski nie miał w swych rękach wszystkich dokumentów, których sygnatury w niej wpisał, albo nie przeczytał ich lub po prostu przeczytać nie potrafił. Już wcześniej wskazałem kilka przykładów błędów przepisanych wprost z drukowanych regestów, choć Klemenski przekonywał, że widział także oryginały. Przypadków takich jest znacznie więcej. Do dokumentu Bolka II z 15 lutego 1363 roku podał tylko sygnaturę archiwalną, lecz streszczając jego treść, skopiował regest (s. 354, przyp. 670, por. Katalog, nr 3181), którego w przypisie nie wymienił, ale powielił zawarty w nim błąd – rajcy świdniccy opiekowali się dziećmi Marcina Melczera, a nie Felczera¹³¹. Podobnie z dokumentem z 13 sierpnia 1361 roku, opatrzonym przez Klemenskiego jedynie sygnaturą archiwalną, który niemal słowo w słowo streścił jak w *Katalogu...*, razem z błędami: książę „potwierdził Dorocie, żonie Jana von Scheidlau i jej siostrze Agnieszce, żonie Mikołaja von Waldycz, wójta dziedzicznego w Jeleniej Górze, prawa do wójtostwa w tymże mieście“ (s. 349, przyp. 636, por. Katalog, nr 3112). W oryginale, rzekomo widzianym przez Klemenskiego, czytamy jednak, że Dorota, żona Jana von Schyldaw, oraz jej siostra Agnieszka, żona Mikołaja von Waldycz, córki zmarłego Baldwina, wójta dziedzicznego w Jeleniej Górze, przekazały wspomnianemu Janowi część wójtostwa w Jeleniej Górze odziedziczoną przez nie po ojcu, a także wszystko to, co odziedziczą po swojej macosze Małgorzacie, a zapisane zostało jej w dożywocie¹³². Omawiając stosunki Bolka II z miastem Świdnicą oraz kontakty księcia z Żydami, Klemenski pisał o przywileju z 1346 roku, w którym „regulowano sprawę przyjmowania do miasta Żydów z Miśni“ (s. 332–333, 343, 344). To znów błąd powielony za regestami (Rśl, t. 1, nr 454; Katalog, nr 2318). W oryginale – którego sygnaturę archiwalną podano – czytamy, że chodzi o „iuden czur Nise“, a więc z Nysy¹³³. Za regestem (Rśl, t. 2, nr 430) podał autor, że w 1351 roku Reinczko von Schereticz wraz z żoną sprzedali czynsze benedyktynkom ze Strzegomia (s. 307), dał też sygnaturę oryginału, w którym jednak żona nie występuje¹³⁴. Znów za regestem (Rśl, t. 1, nr 577) pisze Klemenski o kupnie czynszów przez joannitę strzegomskiego Franczka Kekenera (s. 298), podając także sygnaturę oryginału, w którym jednakże *Friczsche* (a więc Fryczko – od Fryderyka,

¹³¹ AP Wrocław, Dokumenty miasta Świdnicy, nr 124 (U 159).

¹³² AP Jelenia Góra, Dokumenty miasta Jeleniej Góry, nr 12 (14).

¹³³ AP Wrocław, Dokumenty miasta Świdnicy, nr 48 (U 73).

¹³⁴ AP Wrocław, Rep. 91, nr 299 (307).

nie Franczko – od Franciszka) to „etiswenne kelnere czu dem Tincze”¹³⁵ – nie nazywał się zatem Kekener, lecz był (wówczas byłym już) piwniczym w Tyńcu. Autor pisze, że w 1327 roku Bolko II zatwierdził przywileje wystawione przez swego ojca w 1312 roku dla klasztoru w Lubiążu (s. 281–282). To kolejny błąd wzięty z regestu (CDSil, Bd. 22, nr 4625), ale autor w przypisie sugeruje, że widział oryginał. Wspomniano w nim dwukrotnie już na samym wstępie, że Bolko potwierdza przywilej księcia legnickiego Bolesława („patruus noster karissimus Boleslaus dux Slesie et dominus de Lignicz”)¹³⁶. Można podejrzewać, że Klemenski spisywał sygnatury z *Katalogu...*, a dokumentów nie widział – w itinerarium przy dokumencie Bolka z 16 września 1361 roku podał sygnaturę archiwalną dokumentu biskupa krakowskiego Bodzanty umieszczoną w *Katalogu...* przy regeście znajdującym się nad regestem wspomnianego dokumentu księcia świdnickiego (s. 458, por. Katalog, nr 3113).

Klemenski ma kłopoty z zapisem sygnatur i numerów dokumentów. W książce popełnił wiele błędów z tym związanych¹³⁷. Zdarza się jednak też, że nie przedstawił żadnego źródła, np. potwierdzającego, że: po spotkaniu z Karolem IV Luksemburskim w 1365 roku Bolko wrócił do Świebodzic (s. 162); księżna Agnieszka przekazała landwójtostwo mieszczanom z Jawora (s. 349); pisarz Tyczko już od 1311 roku pracował w kancelarii Bernarda świdnickiego (s. 379); Peczeko Eiken był sędzią dworskim do 1343 roku (s. 388) itd.

Wśród wykorzystanych przez autora dokumentów znalazły się niedostrzeżone przez niego falsyfikaty – wspomniane już: CDSil, Bd. 22, nr 5119 i Rśl, t. 1, nr 459, a także CDSil, Bd. 18, nr 4544 (s. 384, przyp. 68), Bd. 29, nr 5963 (s. 381, przyp. 44) i Bd. 30, nr 6464 (s. 219, przyp. 1076). Zważywszy na przedziwną listę świadków (w większości osoby nieznanne w otoczeniu Bolka II

¹³⁵ ŘM, nr 628.

¹³⁶ AP Wrocław, Rep. 91, nr 222 (232).

¹³⁷ Przykładowo: s. 29, przyp. 28 – jest: CDSil, Bd. 18, nr 44596, powinien być nr 4596; s. 99, przyp. 353 – jest: Rśl, t. 1, nr 860, powinien być nr 680; s. 161, przyp. 737 – jest: LBS, t. 1, nr 34, powinien być nr 54; s. 177, przyp. 831 – jest: CDSil, Bd. 29, nr 5973, powinien być nr 5873; s. 184, przyp. 880 – jest: Rśl, t. 1, nr 1003, powinien być t. 2; s. 187, przyp. 891 – jest: Rśl, t. 5, nr 46, powinien być nr 47; s. 202, przyp. 998 – jest: CDSil, Bd. 18, nr 4598, powinien być Bd. 22, nr 4958; s. 227, przyp. 21 – jest: Rśl, t. 1, nr 809, powinien być t. 2; s. 249, przyp. 133 – jest: Lbch., t. 1, nr 50, powinien być nr 51; s. 267, przyp. 238 – jest: Lbch., t. 1, nr 35, powinien być nr 36; s. 274, przyp. 277 – jest: CDSil, Bd. 22, nr 4956, powinien być Bd. 18, nr 4596; s. 298, tab. 3 – jest: ŘM, nr 628, powinien być nr 630; s. 319, przyp. 450 – jest: Rśl, t. 3, nr 407, powinien być nr 307; s. 336, przyp. 537 – jest: CDSil, Bd. 29, nr 5560, powinien być nr 5660; s. 387, przyp. 99, jest: CDSil, Bd. 18, nr 4531, powinien być nr 4532; s. 389, przyp. 119 – jest: CDSil, Bd. 16, nr 3252, powinien być nr 3253; s. 393, przyp. 152 – jest: CDSil, Bd. 22, nr 5084, powinien być nr 5089; s. 397, przyp. 186 – jest: AP Wrocław, Dokumenty miasta Świdnicy, nr 33 (U 57), powinien być nr 119 (U 154); s. 458 (16 IX 1361) – jest: AP Wrocław, Rep. 67, nr 374 (400), powinien być Rep. 91, nr 323 (331).

i niewystępujące w innych źródłach), falsyfikatem jest najprawdopodobniej też Rśl, t. 1, nr 585 (s. 345, przyp. 603).

Marcin A. Klemenski, decydując się na napisanie biografii Bolka II Małego, postawił przed sobą zadanie trudne. Szeroko zakrojona polityka prowadzona przez księcia świdnickiego i pozostawiona po niej stosunkowo duża spuścizna źródłowa odstraszyły z pewnością już niejednego badacza chcącego pisać o Bolku. Zadaniu temu Klemenski niestety nie sprostał. Ogromna liczba błędów, które popełnił (wymieniać można ich znacznie więcej niż w niniejszym artykule), przede wszystkim pracując ze źródłami, znacząco obniża wartość jego książki. W tej sytuacji najbardziej szkoda Bolka II, który zasługiwał na znacznie lepszą biografię.

Bibliografia

Źródła rękopiśmienne

Archiwum Narodowe w Pradze: Maltézští rytíři – české velkopřevorství, nr 620, 628, 630.
 Archiwum Państwowe w Jeleniej Górze: Dokumenty miasta Jeleniej Góry, nr 6 (8), 12 (14).
 Archiwum Państwowe we Wrocławiu: Archiwum majątku Hochbergów, sygn. I 4195b; Dokumenty majątku Schaffgotschów, nr 396 (Fach XVIII nr 2); Dokumenty miasta Świdnicy, nr 33 (U 57), 45 (U 70), 48 (U 73), 51 (U 76), 64 (U 95), 119 (U 154), 124 (U 159), 129 (U 162), 144 (U 180), 2770 (U 3173); Rep. 63, nr 151 (629); Rep. 67, nr 349 (376), 374 (400); Rep. 83, nr 44 (62), 50 (68), 55 (73), 74 (92), 85 (103), 90 (108), 93 (111), 120; Rep. 91, nr 222 (232), 288 (298), 299 (307), 317 (325), 322 (330), 323 (331); Rep. 98, nr 42 (40); Rep. 123, nr 31, 41.

Źródła drukowane

Codex diplomaticus Lusatiae Superioris. Sammlung der Urkunden für die Geschichte des Markgrafthums Ober-Lausitz, Bd. 1, hrsg. G. Köhler, Görlitz 1856.
Geschichte des Geschlechts von Czettritz und Neuhaus, Bd. 2 (*Regesten*), bearb. H. Czettritz und Neuhaus, Görlitz 1911.
 Irgang W., *Das spätmittelalterliche Stadtbuch von Löwenberg in Schlesien*, „Zeitschrift für Ostforschung“ 1996, 45, s. 317–363.

- Jahrbuecher des zittauischen Stadtschreibers Johannes von Guben*, in: *Scriptores Rerum Lusaticarum*, N.F. Bd. 1, Goerlitz 1839, s. 1–213.
- Katalog średniowiecznych dokumentów przechowywanych w Archiwum Państwowym we Wrocławiu*, oprac. R. Stelmach, Wydawnictwo i Agencja Informacyjna WAW Grzegorz Wawoczny, Wrocław–Racibórz 2014.
- Landbuch księstw świdnickiego i jaworskiego*, wyd. T. Jurek, t. 1: 1366–1376, Wydawnictwo PTPN, Poznań 2004; t. 2: 1385–1395, Wydawnictwo PTPN, Poznań 2000; t. 3: 1396–1407, Wydawnictwo PTPN, Poznań 2007.
- Lehns- und Besitzurkunden Schlesiens und seiner einzelnen Fürstenthümer im Mittelalter*, hrsg. C. Grünhagen, H. Markgraf, t. 1, Leipzig 1881.
- Liber fundationis claustris Sancte Marie Virginis in Heinrichow czyli Księga henrykowska*, tłum. R. Grodecki, Muzeum Archidiecezjalne, Wrocław 1991.
- Regesten zur Geschichte der Stadt Löwenberg in Schlesien*, hrsg. P. Kleber, J. Ennen, Tl. 1, „Jahresbericht über das Realgymnasium zu Löwenberg in Schlesien“ 1912, 22, s. 3–50.
- Regesten zur schlesischen Geschichte*, in: *Codex diplomaticus Silesiae*, Bd. 16: 1301–1315, hrsg. C. Grünhagen, K. Wutke, Breslau 1892; Bd. 18: 1316–1326, hrsg. C. Grünhagen, K. Wutke, Breslau 1898; Bd. 22: 1327–1333, hrsg. C. Grünhagen, K. Wutke, Breslau 1903; Bd. 29: 1334–1337, hrsg. K. Wutke, H. Bellee, Breslau 1923; Bd. 30: 1338–1342, hrsg. K. Wutke, E. Randt, Breslau 1930.
- Regesty śląskie*, red. W. Korta, t. 1: 1343–1348, Wrocław 1975; t. 2: 1349–1354, Wrocław 1983; t. 3: 1355–1357, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wydawnictwo PAN, Wrocław 1990; t. 4: 1358–1359, Volumen, Wrocław–Warszawa 1992; t. 5: 1360, Volumen, Wrocław–Warszawa 1992.
- Schlesisches Urkundenbuch*, t. 6, hrsg. W. Irgang, D. Schadewaldt, Böhlau Verlag, Köln–Weimar–Wien 1998.
- Silesiacarum rerum scriptores*, t. 1, hrsg. F.W. Sommersberg, Leipzig 1729.
- Urkunden der Stadt Löwenberg*, hrsg. H. Wesemann, „Jahresbericht über das Realprogymnasium zu Löwenberg in Schlesien“ 1885, 15, s. 3–42.
- Urkundensammlung zur Geschichte des Ursprungs der Städte und der Einführung und Verbreitung deutscher Kolonisten und Rechte in Schlesien und der Oberlausitz*, hrsg. G.A. Tzschoppe, G.A. Stenzel, Hamburg 1832.
- Velička T., *Nejstarší kopiář města Svidnice*, „Slezský Sborník“ 2014, 112, s. 251–274.

Opracowania

- Adamska-Heś A., *Urzednicy nadworni księżnej Agnieszki w latach 1368–1392*, „Śląski Kwartalnik Historyczny Sobótka” 2000, 55, s. 283–296.
- Adamski J., *Gotycka architektura sakralna na Śląsku w latach 1200–1420. Główne kierunki rozwoju*, Wydawnictwo Naukowe Societas Vistulana, Kraków 2017.
- Berg A., *Die Herren von Hackeborn*, „Genealogie und Heraldik“ 1950, 2, s. 65–70.
- Cetwiński M., *Rycerstwo śląskie do końca XIII w. Biogramy i rodowody*, Wrocław 1982.
- Dąbrowski J., *Dzieje polityczne Śląska w latach 1290–1402*, w: *Historia Śląska od najdawniejszych czasów do roku 1400*, red. S. Kutrzeba, t. 1, Kraków 1933, s. 372–562.

- Goliński M., *Co się stało w 1355 roku w księstwie świdnickim? (w kwestii własności i funkcji zamków)*, w: *Studia z historii średniowiecza*, red. M. Goliński, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2003, s. 129–182.
- Goliński M., *Neuhaus an der Tschirne – die Burg bei den Eisenhämmern*, „Fasciculi Archaeologiae Historicae” 2001, 13–14, s. 85–89.
- Goliński M., *Powstanie i zanik „miasteczek w borach”*, w: *Civitas et villa. Miasto i wieś w średniowiecznej Europie Środkowej*, red. C. Buško, Instytut Archeologii i Etnologii PAN, Archeologický ústav Akademie věd České republiky, Wrocław–Praha 2002, s. 65–72.
- Goliński M., Maliniak J., *Urzednicy miasta Świdnicy do 1740 r.*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2007.
- Gospoc E., *Die Politik Bolkos II. von Schweidnitz-Jauer (1326–1368)*, Diss. Halle a. S. 1910.
- Graniczny J., *Rycerstwo księstw świdnickiego i jaworskiego w latach 1274–1346*, w: *Człowiek i środowisko w Sudetach. I Międzynarodowa Konferencja, Wrocław, 12–14 listopada 1998*, red. M. Boguszewicz, A. Boguszewicz, D. Wiśniewska, Regionalny Ośrodek Studiów i Ochrony Środowiska Kulturowego, Wrocław 2000, s. 169–209.
- Jasiński K., *Beatrycza, pierwsza żona Ludwika bawarskiego. Ze studiów nad genealogią Piastów śląskich*, w: *Europa – Słowiańszczyzna – Polska. Księga pamiątkowa ku uczczeniu Profesora Kazimierza Tymienieckiego*, red. J. Bardach, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 1970, s. 103–114.
- Jasiński K., *Piastowie świdniccy a Wittelsbachowie w pierwszej połowie XIV wieku*, „Zapiski Historyczne” 1968, 33, s. 437–451.
- Jasiński K., *Rodowód Piastów śląskich. Piastowie wrocławscy, legnicko-brzescy, świdniccy, ziębicki, glogowscy, żagańscy, oleśniccy, opolscy, cieszyńscy i oświęcimscy*, wyd. 2, Avalon, Kraków 2007.
- Jurek T., *Die Kanzlei des Fürstentums Schweidnitz-Jauer in der Zeit der Herzogin Agnes (1368–1392)*, in: *Spätmittelalter in landesherrlichen Kanzleien Mitteleuropas*, hrsg. T. Velička, Lit Verlag, Berlin 2020, s. 283–303.
- Jurek T., *Formula komisyjna w czternastowiecznej kancelarii świdnickiej*, „Studia Źródłoznawcze” 2005, 43, s. 1–18.
- Jurek T., *Obce rycerstwo na Śląsku do połowy XIV wieku*, Wydawnictwo PTPN, Poznań 1996.
- Knothe H., *Geschichte des oberlausitzer Adels und seiner Güter vom XIII. bis gegen Ende des XVI. Jahrhunderts*, Leipzig 1879.
- Piątek Ł., *Kiedy urodził się książę świdnicki Bolko II? Przyczynek do badań nad kwestią uzyskania wieku sprawnego przez książąt śląskich pod koniec XIII i w pierwszej połowie XIV wieku*, „Średniowiecze Polskie i Powszechne” 2012, 4 (8), s. 95–112.
- Roehl E., *Ueber die Bildnißsiegel der schlesischen Fürsten im 13. und 14. Jahrhundert*, „Zeitschrift des Vereins für Geschichte und Alterthum Schlesiens” 1892, 26, s. 282–318.
- Schmidt F.J., *Geschichte der Stadt Schweidnitz*, Schweidnitz 1846.
- Sinapius J., *Des Schlesischen Adels anderer Theil, oder Fortsetzung Schlesischer Curiositäten, Darinnen die Gräflichen, Freyherrlichen und Adelichen Geschlechter*, Leipzig–Breslau 1728.
- Sobociński W., *Historia rządów opiekuńczych w Polsce*, „Czasopismo Prawno-Historyczne” 1949, 2, s. 227–353.
- Śliwiński B., *Kiedy władca stawał się władcą? Na niektórych przykładach piastowskich (ale nie tylko)*, w: *Ojcowie i synowie. O tron, władzę, dziedzictwo. W 700. rocznicę narodzin Karola IV Luksemburskiego króla czeskiego i cesarza 1316–1378*, red. B. Możejko, A. Paner, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2018, s. 19–40.
- Treblin M., *Kleine Beiträge zur Siedlungskunde im ehemaligen Fürstentum Schweidnitz*, „Zeitschrift des Vereins für Geschichte Schlesiens” 1906, 40, s. 314–324.

- Wojciechowski Z., *Ustrój polityczny Śląska*, w: *Historia Śląska od najdawniejszych czasów do roku 1400*, red. S. Kutrzeba, t. 1, Kraków 1933, s. 563–778.
- Wójcik M.L., *Pieczęcie rycerstwa śląskiego w dobie przedhusyckiej*, t. 1, Księgarnia Akademicka, Uniwersytet Wrocławski, Kraków–Wrocław 2018.
- Wólkiewicz E., *Capitaneus Slesie. Królewscy namiestnicy księstwa wrocławskiego i Śląska w XIV i XV wieku*, w: *Monarchia w średniowieczu – władza nad ludźmi, władza nad terytorium. Studia ofiarowane Profesorowi Henrykowi Samsonowiczowi*, red. J. Pysiak, A. Pieniądz-Skrzypczak, M.R. Pauk, Towarzystwo Naukowe Societas Vistulana, Warszawa–Kraków 2002, s. 169–225.
- Zawadzki T., „Herr Wirsibanth derselben Ilzen vater” – znowu o kręgu rodzinnym starosty generalnego Wielkopolski Wierzbęty z Palowic, „Średniowiecze Polskie i Powszechnie” 2022, 14 (18), s. 149–159.
- Zawadzki T., *Personel kancelarii księcia Bernarda świdnickiego (1307–1326)*, „Roczniki Historyczne” 2022, 88, s. 217–229.
- Zawadzki T., *Stosunki Władysława Łokietka z Piastami linii świdnicko-jaworskiej*, w: *Władztwo Władysława Łokietka. 700-lecie koronacji królewskiej*, red. W. Fałkowski, P. Tyszka, Zamek Królewski w Warszawie – Muzeum, Warszawa 2022, s. 215–227.

Tomasz Zawadzki

Some Remarks on Bolko II of Świdnica

(Marcin A. Klemenski, *Bolko II Mały (ok. 1309/12–1368) książę świdnicko-jaworski i margrabia łużycki*, Avalon, Kraków 2023, pp. 576 + illustrations)

Summary

Bolko II of Świdnica (d. 1368) was one of the most prominent Piasts living in the 14th century, who went down in history as the last independent representative of his family in Silesia. This article is devoted to a biography of this duke, published in 2023, written by Marcin A. Klemenski. It takes a critical look at a number of themes raised in the book, including Bolko II's date of birth, his external policy, his contacts with the knights, and the title he used. Numerous errors and inaccuracies concerning the court and the duke's entourage have also been corrected. The article also refers primarily to the sources for the study of Bolko II's life, which were used in the biography with many errors, e.g. concerning the dating of documents, incorrect interpretation of places and people.

Keywords: Silesia, Bolko II the Small, Duchy of Świdnica

Tomasz Zawadzki

Kilka uwag dotyczących Bolka II świdnickiego
(Marcin A. Klemenski, *Bolko II Mały (ok. 1309/12–1368) książę świdnicko-jaworski i margrabia lużycki*, Avalon, Kraków 2023, ss. 576 + ilustracje)

Streszczenie

Bolko II świdnicki (zm. 1368) był jednym z najwybitniejszych Piastów żyjących w XIV wieku, który przeszedł do historii jako ostatni niezależny przedstawiciel swego rodu na Śląsku. Niniejszy artykuł poświęcony został wydanej w 2023 roku biografii tego księcia, napisanej przez Marcina A. Klemenskiego. Odniesiono się w nim krytycznie do licznych wątków poruszonych w książce, m.in. daty urodzin Bolka II, prowadzonej przez niego polityki zewnętrznej, jego kontaktów z rycerstwem, a także stosowanej przez niego tytulatury. Skorygowane zostały również liczne błędy i nieścisłości dotyczące dworu oraz otoczenia księcia. W artykule odniesiono się też przede wszystkim do źródeł do badań nad życiem Bolka II, które w biografii wykorzystane zostały z wieloma błędami, np. dotyczącymi datacji dokumentów, niewłaściwej interpretacji miejsc i osób.

Słowa kluczowe: Śląsk, Bolko II Mały, księstwo świdnickie

Tomasz Zawadzki

Einige Bemerkungen zu Bolko II. von Schweidnitz
(Marcin A. Klemenski, *Bolko II Mały (ca. 1309/12–1368) książę świdnicko-jaworski i margrabia lużycki*, Avalon, Kraków 2023, S. 576 + Abbildungen)

Zusammenfassung

Bolko II. von Schweidnitz (gest. 1368) war einer der bedeutendsten Piasten des 14. Jahrhunderts, der als der letzte unabhängige Vertreter seines Geschlechts in Schlesien in die Geschichte einging. Dieser Artikel ist einer 2023 veröffentlichten Biografie dieses Herzogs gewidmet, die von Marcin A. Klemenski geschrieben wurde. Er setzt sich kritisch mit einer Reihe von Themen auseinander, die in dem Buch angesprochen werden, darunter das Geburtsdatum Bolkos II., seine Außenpolitik, seine Kontakte mit dem Rittertum und die von ihm verwendete Titulatur. Zahlreiche Fehler und Ungenauigkeiten in Bezug auf den Hof und das Gefolge des Herzogs wurden ebenfalls korrigiert. Der Artikel geht auch besonders auf die Quellen zur Erforschung des Lebens von Bolko II. ein, die in der Biografie mit vielen Fehlern verwendet wurden, z.B. bei der Datierung von Dokumenten und der Fehlinterpretation von Orten und Personen.

Schlüsselwörter: Schlesien, Bolko II. der Kleine, Herzogtum Schweidnitz

